Γκιούρογλου, Χ. & Οικονομίδης, Α.Α.: **Είδη ερωτήσεων σε προσαρμοστική δοκιμασία κατάταξης στην Αγγλική γλώσσα,** *5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ε.Τ.Π.Ε- Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 2006.

Είδη Ερωτήσεων σε Προσαρμοστική Δοκιμασία Κατάταξης στην Αγγλική Γλώσσα

Χαρά Γκιούρογλου και Αναστάσιος Οικονομίδης
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
hara@uom.gr, economid@uom.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ
Η διευρωπαϊκή, δια βίου εκπαίδευση και αξιολόγηση γλωσσών δημιουργεί σπουδαστές μικτών ικανοτήτων, δηλαδή ποικίλων γνωστικών δεξιοτήτων, ηλικίας, μόρφωσης, και εθνικότητας. Για να ανταποκριθούμε με επιτυχία στη νέα πρόκληση ομοιογενών τύπων εξετάσεων στην ξένη γλώσσα, οφείλουμε να προσαρμόσουμε τα συστήματα αξιολόγησης ξένων γλωσσών στις ιδιαιτερότητες των εξεταζόμενων. Για το λόγο αυτό η χρήση των Προσαρμοστικών Συστημάτων Αξιολόγησης (ΠΣΑ) κρίνεται απαραίτητη, καθώς μπορούν να ανταποκριθούν σε εξατομικευμένες δεξιότητες, προτιμήσεις και επίπεδα. Με τη φιλοσοφία αυτή έχει δημιουργηθεί η προσαρμοστική δοκιμασία AILA που είναι τεστ κατάταξης στην Αγγλική γλώσσα. Το παρόν άρθρο θα επικεντρωθεί στα είδη των ερωτήσεων της εξέτασης, εξηγώντας πως αυτά ανταποκρίνονται και προσαρμόζονται στις ιδιαιτερότητες των εξεταζόμενων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *προσαρμοστικές τεχνολογίες, ερωτήσεις αξιολόγησης*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
Η ανάγκη για τη προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας στην Ευρώπη, οδήγησε στην ανάπτυξη κοινών συστημάτων γλωσσικής αξιολόγησης και πιστοποίησης με συγκρίσιμους όρους για κάθε κράτος-μέλος της ΕΕ. Το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες (2001) ορίζει τα έξι επίπεδα γλωσσομάθειας

κλιμακωτής δυσκολίας για όλες της χώρες της ΕΕ: Α1 Επίπεδο στοιχειώδους γνώσης, Α2 Επίπεδο βασικής γνώσης, Β1 Επίπεδο μέτριας γνώσης: Β2 Επίπεδο καλής γνώσης: Γ1 Επίπεδο πολύ καλής γνώσης: Γ2 Επίπεδο άριστης γνώσης. Η ανομοιομορφία των μαθητών σήμερα οφείλεται στη δια-πολιτισμική και τη δια-βίου εκπαίδευση, αναγκαία για την «Κοινωνία της Γνώσης». Η νέα μαθησιακή κοινωνία πρέπει να μάθει να οικοδομεί τη γνώση αυτόνομα, αξιοποιώντας τις ατομικές δεξιότητες, ικανότητες, κλίσεις, καθώς δεν υπάρχει συγκεκριμένο μοντέλο μαθητή. Το ίδιο πράττει και η έρευνα στη γλωσσική αξιολόγηση. Η δημοτικότητα των ΠΣΑ οφείλεται στον μαθητοκεντρικό χαρακτήρα τους, καθώς αυτά μπορούν να προσαρμόζονται στο επίπεδο γνώσης του κάθε εξεταζόμενου. Η εξέταση ΑΙΛΑ είναι ένα προσαρμοστικό τεστ κατάταξης στην Αγγλική γλώσσα, βασισμένο στις κοινές προδιαγραφές της ΕΕ. Το τεστ προσαρμόζεται στην επιλογή ερωτήσεων, δίνοντας στον εξεταζόμενο δυνατότητα επιλογής του τρόπου απάντησης, προσφέροντας βοήθεια στη μητρική γλώσσα και αναγνωρίζοντας γλωσσικά λάθη απροσεξίας.

ΠΣΑ στις Ξένες Γλώσσες

Κάθε ΠΣΑ οφείλει να διέπεται από τις παραδοσιακές αρχές αξιολόγησης που είναι: αξιοπιστία (reliability), εγκυρότητα (validity), θετική επίδραση στους άμεσα εμπλεκόμενους (impact), πρακτικότητα στη μακροβιότητά της (practicality), αυθεντικότητα (authenticity), δυνατότητα παιδαγωγικής εκμετάλλευσης των αποτελεσμάτων (washback), και επικαιρότητα (currency). Επίσης, είναι θεμιτό να υπάρχει ηλικιακός διαχωρισμός, ανάλογα με τις γνωστικές δεξιότητες και γλωσσικές ικανότητες που μπορεί να αναπτύξει κάθε ηλικιακή ομάδα υποψηφίων, πολιτισμικός διαχωρισμός, καθώς και διασαφήνιση λόγου για τον οποίο ζητείται πιστοποίηση γλωσσομάθειας: επαγγελματικός, ακαδημαϊκός, κοινωνικός.

Τα Προσαρμοστικά Συστήματα Γλωσσικής Αξιολόγησης (ΠΣΓΑ) που εξετάζουν τη γλωσσική ικανότητα χρησιμοποιούνται σήμερα από πολλούς εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Στη πλειοψηφία τους τα ΠΣΓΑ περιέχουν ερωτήσεις μορφής πολλαπλής επιλογής (ΠΕ) για να μετρήσουν με ακρίβεια την ικανότητα των εξεταζομένων στο λεξιλόγιο, τη γραμματική, και τη κατανόηση κειμένων και προφορικού λόγου (Laufer, et al, 2001). Αντιθέτως, η ικανότητα παραγωγής γραπτού ή προφορικού λόγου δεν είναι μπορεί να μετρηθεί εύκολα και αξιόπιστα. Οι προσαρμοστικές τεχνολογίες δεν μπορούν να εφαρμοστούν σε όλα τα είδη ερωτήσεων, ιδίως όταν πρόκειται για ανοιχτού τύπου ερωτήσεις (Lord, 1980). Επίσης, η απαγόρευση της επανεξέτασης προηγούμενων απαντήσεων, μπορεί να οδηγήσει σε μη αξιόπιστα τελικά αποτελέσματα. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια μιας εξέτασης και άλλοι λόγοι, πέρα της αντικειμενικής γνώσεως - ψυχολογικοί (άγχος, απογοήτευση, ανασφάλεια) φυσικοί (φωτισμός, κούραση) ή προσωπικοί (απόσπαση προσοχής, γλωσσικά λάθη) μπορούν να επηρεάσουν τη συμπεριφορά του εξεταζόμενου σε κάθε ερώτηση, καθώς και το τελικό αποτέλεσμα. Οι λόγοι αυτοί μπορεί να δράσουν απομονωμένα ή συλλογικά σε μία ή περισσότερες ερωτήσεις, επηρεάζοντας την έκβαση της εξέτασης.

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΓΣΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ: AILA

Η προσαρμοστική δοκιμασία AILA είναι ένα τεστ κατάταξης (placement test) στην Αγγλική γλώσσα για Έλληνες εξεταζόμενους. Χωρίζεται σε 4 από τα 6 επίπεδα γλωσσικής ικανότητας (Ε.Π.Π.Ε., 2003), από το Α2 (βασική γνώση) έως το Γ1 (πολύ καλή γνώση) και απευθύνεται σε όσους επιθυμούν να ελέγξουν σε λίγο χρόνο το επίπεδο της ικανότητάς τους στην Αγγλική γλώσσα. Η AILA επιτρέπει αμφίδρομη προσαρμοστικότητα, και από τη μεριά του συστήματος και από τη μεριά του εξεταζόμενου. Συγκεκριμένα, σεβόμενη τις ατομικές ιδιαιτερότητες του κάθε εξεταζόμενου, τα χαρακτηριστικά της δοκιμασίας είναι: η δυνατότητα εξέτασης προσληπτικών γλωσσικών ικανοτήτων (receptive) μέσω ΠΕ, η δυνατότητα εξέτασης παραγωγικών γλωσσικών ικανοτήτων (productive) μέσω ασκήσεων συμπλήρωσης κενού και σύντομων ερωτήσεων ανοιχτής απάντησης (ΑΑ), η δυνατότητα προεπιλογής από τον εξεταζόμενο του τρόπου απόκρισης σε κάθε ερώτηση και η παροχή διευκρίνισης στην Ελληνική γλώσσα σε κάθε ερώτηση. Λόγω του δεδομένου ότι στις προσαρμοστικές δοκιμασίες, ο εξεταζόμενος δε μπορεί να ελέγξει ξανά τις προηγούμενες απαντήσεις του, υπάρχει: η δυνατότητα του συστήματος να κατανοεί ορισμένα γλωσσικά λάθη ή αναγραμματισμούς σε απαντήσεις ανοιχτού τύπου και η δυνατότητα του συστήματος να δέχεται ως μερικώς σωστές ή να κάνει αποδεκτές εναλλακτικές απαντήσεις ή απαντήσεις που προσεγγίζουν τη σωστή.

ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ AILA

Η δεξαμενή αντικειμένων (item bank) στην AILA αποτελείται από 600 ερωτήσεις (items), ίσος αριθμός των οποίων αντιστοιχεί σε 4 επίπεδα γλωσσομάθειας (A2, B1, B2, C1). Ανά βαθμίδα γενικού βαθμού δυσκολίας υπάρχουν 150 ερωτήσεις (150*4). Κάθε κατηγορία επιπέδου χωρίζεται σε τρία θεματικά επίπεδα αυξανόμενης δυσκολίας (a_{1-3}): a1 – 50 ερωτήσεις γραμματικής, a2 – 50 ερωτήσεις λεξιλογίου, a3 – 50 κειμενικές ερωτήσεις και διαμεσολάβησης. Τέλος, κάθε θεματικό επίπεδο χωρίζεται σε 5 θεματικές περιοχές (content areas - c_{1-5}) των 10 ερωτήσεων έτσι ώστε να υπάρχει εναλλαγή γλωσσικών στοιχείων για μεγαλύτερη κάλυψη του γνωστικού αντικειμένου (Σχήμα 1).

Υποδείγματα ερωτήσεων επιπέδου a1: κατανόηση γραμματικής, μορφολογία γλώσσας

Το πρώτο επίπεδο αξιολόγησης είναι η εξέταση της γραμματικής και της μορφολογίας της γλώσσας-στόχου, που αποτελεί το δομικό στοιχείο γνώση στη γλωσσομάθεια. Οι εξεταζόμενοι οφείλουν να έχουν γνώσεις σχετικά με την λειτουργία και μορφολογία της γλώσσας σε πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας και σε κείμενα αυθεντικού λόγου. Οι ερωτήσεις γραμματικής χωρίζονται σε κατηγορίες γραμματικών φαινομένων, όπως είναι τα μέρη του λόγου, οι χρόνοι, τα είδη προτάσεων, οι ρηματικοί τύποι, οι σύνδεσμοι, και οι ειδικές συντάξεις. Οι ερωτήσεις γραμματικής στην εξέταση δίνουν τη δυνατότητα στο σύστημα να εξετάσει την επάρκεια του εξεταζόμενου στη βασική δομή της γλώσσας-στόχου. Σε κάθε ερώτηση δίδεται εξήγηση στην Ελληνική γλώσσα του εξεταζόμενου γραμματικού φαινομένου, ώστε να μπορεί ο εξεταζόμενος να παράγει λόγο επιλέγοντας ΑΑ, και να προχωρήσει γρηγορότερα στην εξέταση (Εικόνα 1).

Υποδείγματα ερωτήσεων επιπέδου a2: κατανόηση λεξιλογίου, σημασιολογία

Στο επίπεδο a2 οι εξεταζόμενοι καλούνται να παράγουν ή να επιλέγουν λέξεις στην γλώσσα-στόχο, με αυξανόμενο βαθμό δυσκολίας ανά επίπεδο. Απαιτούνται ειδικότερες γνώσεις στη ξένη γλώσσα, όπως ορθογραφία, κατανόηση νοήματος, σημασιολογικά, πραγματολογικά και πολιτισμικά στοιχεία.

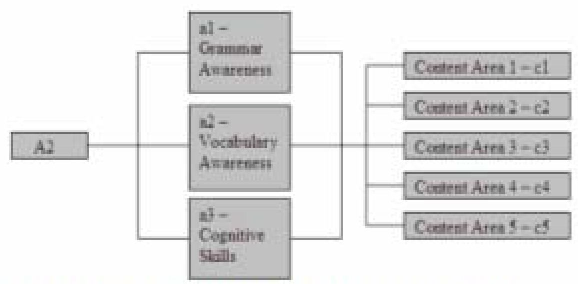

Σχήμα 1: Τράπεζα ερωτήσεων AILA (item bank)

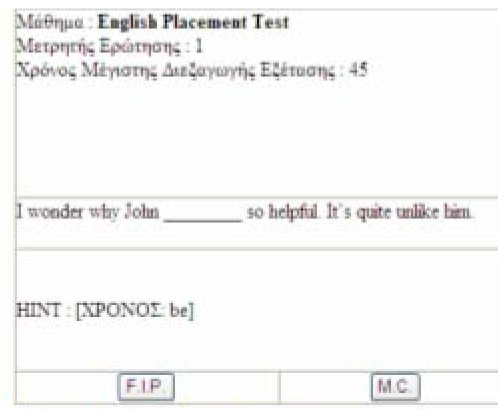

Εικόνα 1: Παρουσίαση ερώτησης

Οι λέξεις που επιλέγονται αρχίζουν από λεξιλόγιο υψηλής συχνότητας για το κατώτερο επίπεδο και σταδιακά το επίπεδο δυσκολίας αυξάνεται με λέξεις χαμηλής συχνότητας στον ανώτατο βαθμό δυσκολίας. Όπως συμβαίνει στις ερωτήσεις γραμματικής, και στο επίπεδο a2, εξεταζόμενος έχει την επιλογή να απαντήσει ανοιχτά, με συμπλήρωση κενού, ή κλειστά, μέσω πολλαπλών επιλογών (Εικόνες 1,2,3).

Στη πρώτη περίπτωση το σύστημα τροφοδοτεί τον εξεταζόμενο με βοήθεια, ώστε να μπορέσει, εάν γνωρίζει, να παράγει τη σωστή απάντηση, χωρίς να χρειάζεται να τη δει ως μία πολλαπλή επιλογή. Καθώς συχνά γίνονται λάθη βιασύνης η AILA δέχεται γνωστά ορθογραφικά λάθη εάν κριθεί ότι η απάντηση είναι σωστή. Επίσης, επειδή συχνά σε μια ΠΕ κάποια λάθος επιλογή μοιάζει πολύ με τη σωστή, τόσο που μπορεί να μπερδέψει τον εξεταζόμενο, δίνεται η δυνατότητα να ξαναπροσπαθήσει με άλλη ερώτηση ίδιας δυσκολίας, αντί να κατέβει επίπεδο (Εικόνα 4).

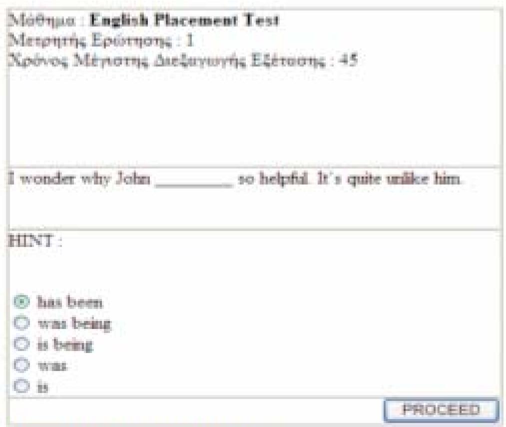

Εικόνα 2: Ερώτηση ΠΕ

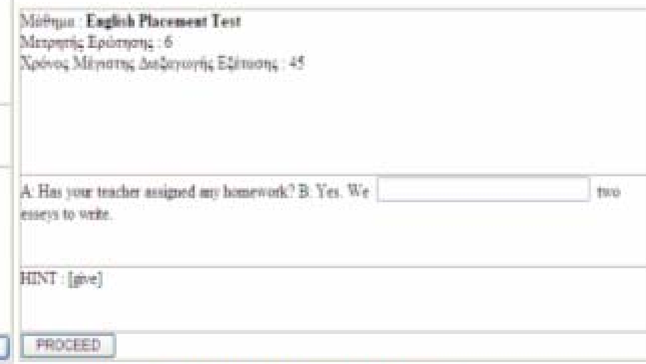

Εικόνα 3: Ερώτηση ανοιχτής απάντησης

Υποδείγματα ερωτήσεων επιπέδου a3: κατανόηση κειμένων, διαμεσολάβηση

Για τη σωστή λειτουργία ενός συστήματος αξιολόγησης γλωσσικής ικανότητας απαιτείται πέρα από την εξέταση μεμονωμένων γλωσσικών στοιχείων, η εξέταση των σύνθετων γνωστικών ικανοτήτων των εξεταζόμενων στην γλώσσα-στόχο. Η έννοια της γλώσσας εμπεριέχει και είναι συνυφασμένη με την επικοινωνία και τη κατανόηση σε πραγματικές συνθήκες. Στο επίπεδο a3 επέρχεται ο συγκερασμός μεμονωμένων γλωσσικών στοιχείων με την επίδοση του εξεταζόμενου στην επεξεργασία και κατανόηση της γλώσσας σε πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας. Υπάρχουν δύο είδη ερωτήσεων: οι κειμενικές και οι ερωτήσεις διαμεσολάβησης. Στις κειμενικές ερωτήσεις αξιολόγησης, ο εξεταζόμενος καλείται να απαντήσει σε ερωτήσεις κατανόησης κειμένων και να παράγει λόγο σε διάφορα ερεθίσματα που του δίνονται. Όπως και στα προηγούμενα επίπεδα, υπάρχει η επιλογή στον τρόπο απάντησης (Σχήμα 2).

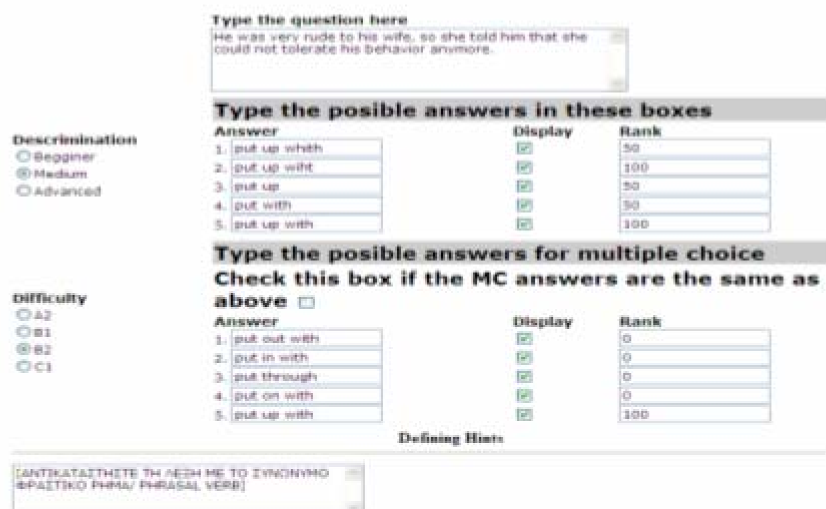

Εικόνα 4: Item Administration – Συγγραφή ερώτησης, επιτρεπτές απαντήσεις

Η διαμεσολάβηση αποτελεί μια επίκαιρη χρήση της γλώσσας-στόχου με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών από μία γλώσσα σε μία άλλη. Στο επίπεδο a3 οι ερωτήσεις διαμεσολάβησης δίδονται στην Ελληνική γλώσσα με σαφείς διευκρινήσεις για τη μετατροπή τους στην αγγλική. Πρόκειται για μικρές πληροφοριακές προτάσεις και ζητείται από τους εξεταζόμενους να αποδώσουν το νόημα στη γλώσσα στόχο. Οι ερωτήσεις διαμεσολάβησης περιγράφουν επίσης επικοινωνιακές πράξεις ζητώντας από τον εξεταζόμενο να τις αποδώσει στην αγγλική γλώσσα (Σχήμα 3).

Σχήμα 2: Παράδειγμα κειμενικής ερώτησης

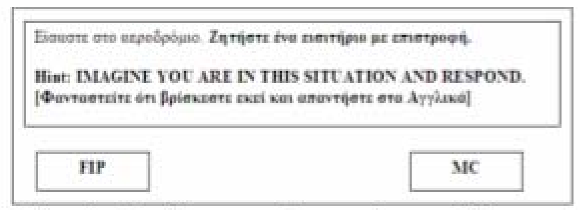

Σχήμα 3: Παράδειγμα ερώτησης διαμεσολάβησης

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διευρυμένη μαθητική κοινότητα αποτελείται από άτομα διαφορετικών γνωστικών ικανοτήτων. Για να υπάρχει έγκυρη αξιολόγηση στις ξένες γλώσσες η νέα γενιά εξετάσεως οφείλει να είναι ευέλικτη, αυτόνομη και προσαρμοσμένη στις ανάγκες και ικανότητες των εξεταζομένων. Στο τομέα αυτό πρωτοστατούν οι προσαρμοστικές τεχνολογίες παρέχοντας εξατομικευμένες δυνατότητες έγκυρης αξιολόγησης με περιεχόμενο ερωτήσεων ικανό να εξετάζει προσληπτικές και παραγωγικές ικανότητες, ανταποκρινόμενες στις σύγχρονες απαιτήσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Council of Europe, (2001) *Common European Framework of Reference for Languages***.** Cambridge University Press.

Laufer, B. and Y. Yano. 2001. Understanding unfamiliar words in a text: do L2 learners understand how much they don't understand. *Reading in a Foreign Language* 13: 549-566.

Lord, F.M. (1980). *Applications of item response theory to practical testing problems*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Κεντρική Εξεταστική Επιτροπή για το Κ.Π.Γ. (2003) *Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος των εξετάσεων.* Αθήνα, Υ.Π.Ε.Π.Θ.